

Sayacılık Sektöründe Yaşanan Hak İhlallerine Dair Gözlem Raporu

Hazırlayanlar:
İstanbul HAK İnisyatifi adına;

Fuat Kına
Nur Şirin Büyükcoşkun
Serhat Akbal

Kapak Fotoğrafı:
Milliyet Gazetesi Arşivi

İstanbul
15.10.2017

Giriş

İşbu rapor, 18 Eylül 2017 Pazartesi günü İstanbul İkitelli Aymakoop ve Aykosan sanayi tesislerinde başlayan, saya ustası atölye sahipleri ve işçilerinin ücret zammına dönük talepleri çerçevesinde gerçekleştirdikleri kitlesel grev sürecine ilişkin İstanbul Hak İnisyatifi'ne ait insan hakları izleme raporudur. İstanbul'da süren iş bırakma eylemi ve kitlesel basın açıklamaları nihayete ermişse de, birçok Anadolu şehrinde süreç halen devam etmektedir. Bu çalışma, icra edilen kitlesel eylemlerin etkisi bağlamında saya işçilerinin çalışma koşullarına dair insan hakkı ihlallerini gündeme getirmeyi amaçlamaktadır.

Rapor; giriş bölümü dâhil, sayacılık mesleğinin tanıtılacağı ikinci bölüm, çalışma hayatına dair yaygın sorunları içeren üçüncü bölüm, eylem süreçlerini ve yarattığı etkiyi sorunların sürekliliği bağlamında tartışan dördüncü bölüm ve sonuç bölümü olmak üzere beş ayrı bölümden oluşmaktadır. İşçi ve atölye sahipleriyle yapılan görüşmelere sonuç bölümünden sonra ek olarak yer verilmiştir.

Raporda faydalanılan bilgiler, grev sürecine katılan ve katılmayan işçilerle yapılan birebir mülakatlara, farklı şehirlerde sürece öncülük ettiği tespit edilen kişilerle yapılan telefon görüşmelerine ve eylemlerle ilgili yayınlanan haberlerin ayrıntılı bir taramasına dayanmaktadır. Rapor hazırlanırken 1 orta ölçekli atölye sahibi, 3 saya işçisi (usta), İstanbul Sayacı Sanatkarları Odası başkanı Muharrem Kökoğlu, İzmir Deri Tekstil Kundura Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nden Yalçın Yanık ve Adana Ayakkabı İşleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği kurucusu Ömer Tahak ile görüşülmüş olup, görüşmeler sırasında atölye sahibi hariç ses kaydı alma imkânı olmamış, bunun yerine not tutularak bilgiler kayda geçilmiştir. Kökoğlu ile yapılan görüşme kendisinin yoğunluğu sebebiyle; Tahak ve Yanık ile yapılan görüşmeler ise ulaşım imkânlarının kısıtlılığından ötürü telefonda, diğer görüşmeler işçilerin çalışma ortamlarına yapılan ziyaretlerde yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Ustalardan ikisi ile aynı anda görüşülmüştür. Gedikpaşa'da (Beyazıt) greve katılmayan bir, İkitelli (Aymakoop) sanayi sitesinde greve katılan üç saya ustasıyla görüşülmüş olup, Merter'deki atölyelere yapılan ziyarette dile getirilen görüşme talebine olumlu dönüş alınamamıştır.

Sayacılık Mesleđi

Türkiye'de ayakkabıcılık sektörü, makineleşmenin zayıf olması sebebiyle oldukça emek yoğun bir sektördür. Yan sanayi ve fason üretimin çok yaygın olduğu sektör, çoğunlukla orta ve küçük ölçekli imalathanelerden oluşmaktadır. Sektördeki imalathanelerin yaklaşık yarısı İstanbul'da bulunmaktadır. İmalathanelerin yaygın olarak bulunduğu diğer şehirler ise şunlardır: İzmir, Konya, Antep, Adana, Bursa, Manisa ve Denizli.

Son ürünü meydana getirmek için birbirinden bağımsız süreçlerde üretilmiş birçok parçayı bir araya getiren ayakkabı imalatçılığı deri, tekstil ve plastik sektörleriyle de yakın temas halindedir. Bir ayakkabının hazırlanmasındaki aşamaların çeşitliliği (kalıp hazırlama ve imalatı, saya dikimi vb.) ayakkabı endüstrisinin çeşitli alt alanlara uzanan önemli bir istihdam kaynağı olması sonucunu beraberinde getirmiştir.

Türkiye'de 1950'lerde makineleşmenin sektördeki ilk etkileri görölmeye başlarken, çeşitli yapısal engeller dolayısıyla 1980'lere kadar makine kullanımına neredeyse hiç rastlanmaz. 1980'lerden itibaren geleneksel tip ve enjeksiyon tipi üretim olmak üzere iki çeşit imalat tipi vardır. Geleneksel yöntemde göre; bir ürün sırasıyla saya kesimi, dikimi ve taban montajı aşamalarından geçer. Geleneksel yöntemde saya ve taban iki ayrı aşamada oluşturulur. Enjeksiyon yönteminde ise taban ve sayanın imalatı beraber gerçekleşir. Bu işlemler makine veya basit el aletleri kullanılarak yapılmaktadır. Türkiye'de bulunan atölyelerin çoğunda geleneksel yöntem kullanılmaktadır.

Geleneksel ayakkabı imalatının en geniş ayağını oluşturan sayacılık, *doğal ya da suni deriler ile tekstil ürünlerinden kesilmiş parçaları makinelerle işleyerek ayakkabı modeline uygun hale getirmeyi misyon edinir.*¹ Sayacılar saya dikme işlemi sırasında saya dikim makinesi, saya tıraş makinesi ve tıraş bıçağının yanı sıra; masat, eğe, bilek taşı, makas, çekiç, mermer, pergel, yapıştırıcı sürme makinesi, kıvrma makinesi, zimba makinesi, kapsül, pim ve aksesuar takma makinesi, çeşitli yapıştırıcılar ve iplikler de kullanılmaktadırlar.

Sayacılık ile ilişkilendirilen başlıca özellikler şöyle sıralanabilir; parçalar arasındaki ilişkileri görüp, bütünü düşünebilmek; göz, el ve ayaklarını aynı anda, dikkatli bir şekilde ve uyumlu olarak kullanabilmek; çizim kabiliyetine sahip olmakla birlikte nesnelere, aletlere ve makinelere aşina olmak.

¹ <http://www.dersimiz.com/meslekler-hakkinda-bilgiler/Sayaci-23205.html>

Çalışma Hayatındaki Yaygın Sorunlar

Kayıt dışılığın son derece yaygın olması sebebiyle saya atölyelerinin ve saya işçilerinin sayısını net olarak belirlemek mümkün değildir ancak bir takım yerel kaynaklardan temin edilen veriler yoluyla tahminler yapılabilmektedir. Örneğin İzmir Işıkkent Ayakkabıcılar Sitesi'nde yaklaşık 45 bin saya işçisinin çalıştığı düşünülmektedir. Atölyelerin çok büyük bir kısmı piyasayı domine eden (sayısı yaklaşık on beş ila yirmi arasında değişen) büyük ayakkabı firmalarına fason üretim yapmaktadır.

Atölyelerin çoğunlukla küçük ölçekli olması ve atölye açmak için gereken başlangıç sermayesinin görece düşük olması sebebiyle işçi - atölye sahibi geçişkenliği fazladır. Atölye sahipleri çoğunlukla işçilikten gelme insanlardan oluşmaktadır. Bu tipte küçük ölçekli atölyelerdeki işçi ve atölye sahiplerinin yaşam standartları birbirinden çok farklı değildir.

Türkiye'de 1980'lerden itibaren etkileri görülmeye başlayan ve bugün oldukça yaygın bir şekilde uygulanan "esnek üretimin" beraberinde getirdiği enformel çalışma pratiklerine dair neredeyse tüm sorunlar, sayacılık sektörü için de geçerlidir. Kendi kendisini ayakta tutan küçük atölyeler sisteminin büyük firmaların karlılık oranlarını ciddi ölçüde arttırdığı bilinmektedir. Bu yolla üreticiler arasındaki rekabet artırılıp ücretler aşağıda tutulurken, aynı zamanda üretim sürecine ait çok geniş bir sorumluluk alanı da işçi aleyhine dağıtılmakta ve terk edilmektedir.

Çalışma şartları: Geçimini sayacılık sektörü aracılığıyla sağlayan işçiler, haftanın 6 günü günlük 13-15 saat arasında çalışmaktadırlar. Sektördeki işlerin yavaşladığı yılın bir ila iki ayını çoğunlukla işsiz geçirmektedirler. Sektördeki işçilerin iş güvencesi oldukça zayıftır.

Çoğunlukla havasız ve kapalı olan çalışma ortamı, çok miktarda kanserojen madde (uçucu yapıştırıcılar vs.) ve rahatsız edici koku içermektedir. Kanserojen maddeler nedeniyle erken yaşlarda sağlık bakımından çalışamayacak derecede malul hale gelme sektörde yaygın bir durumdur. Kimyasal maddelerin sebep olabileceği sağlık sorunlarına ilave olarak sayacılar; elektrik çarpması, makine kazası, kesilme gibi iş kazası tehlikeleriyle de iç içe çalışmaktadırlar. İşçiler ve hatta atölyeler arasında kayıt dışılığın yaygın olması nedeniyle işçi sağlığı ve iş güvenliği göz ardı edilmekte ve insan sağlığına uygun çalışma şartları oluşturulmamaktadır.

Sosyal güvence eksikliği: Sigortalı çalışma pratiğinin ve kültürünün yetersiz olduğu sektörde işçiler büyük oranda, sosyal güvenceden yoksun olarak çalışmaktadırlar. Eski sistemdeki ismiyle SSK ve Bağ-Kur, yeni sistemdeki ismiyle 4-A ve 4-B güvencesi

¹ <http://www.dersimiz.com/meslekler-hakkinda-bilgiler/Sayaci-23205.html>

Çalışma Hayatındaki Yaygın Sorunlar

dışında kalan esnaflar ve işçiler, emeklilik hakkı elde edememektedirler.

Temel haklar-yan haklar: Parça başı ücret karşılığı üretim yapan işçiler, ayakkabı çifti başına 3-8 TL arasında değişen ücretler almaktadırlar. İşçiler, bir yandan yol ve yemek ücreti gibi yan haklardan mahrum kalırken öte yandan üretim sürecinde kullanılan birçok malzemeyi de (iplik, yapıştırıcı vs.) kendileri karşılamaktadırlar.

Çocuk İşçilik: Sayacılık sektörünün kol emeği gerektiren bir sektör olması nedeniyle, bu zanaatın öğrenilmesi için küçük yaşta çocuklar işçi olarak atölyelere alınmaktadırlar. Türkiyeli ve Suriyeli çocukların zanaat öğrenmek maksadıyla sektörde yoğun olarak yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu çocuklar haftalık olarak 150-200 TL arasında değişen ücretler karşılığında çalıştırılmaktadırlar. İzmir Işıkkent Ayakkabıcılar Sitesi'nde 5 bin çocuğun bu sektörde işçi olarak yer aldığı düşünülmektedir.

Sendikal mücadele eksikliği: Geçimini sayacılık sektörü aracılığıyla sağlayan işçilerin seslerini duyurabildikleri bir sendika bulunmamaktadır. Sektör, İstanbul ve Antep'te birer sanatkarlar odası ve Adana'da ve İzmir'de yer alan birer dernek dışında resmi bir talep iletilme mekanizmasından yoksundur. Dolayısıyla sendikal mücadele yürütülememekte ve emek sömürüsü sistematik bir hal almaktadır.

15 yıldır sayacılık yapan Rıdvan Ertan'ın sözleri gözlemlediğimiz sorunların adeta bir özeti gibidir:

“Kimyasal maddenin içinde balinin içinde çalışıyoruz. Çalışma saatlerimiz çok fazla. Sabah saat 8'de iş başı yapıyor, gece 11'lere kadar çalışıyoruz. Haftanın iki günü üç günü sabahçı kaldığımız günler oluyor. Yakındığımız konulardan biri de bu. Evli olan arkadaşlarımız çocuklarını göremiyorlar. Pazar günleri bir gün tatilimiz var. Bazen o gün de çalışmak zorunda kalıyoruz. Sigortamız yok zaten sağlık güvencemiz yok. Herhangi bir sağlık sorunu yaşadığımızda masraflarımız artıyor. Sorunlarımız artıyor. Emeklilik hakkımız yok. Fiyat konusunda yine sıkıntılar çekiyoruz.”

⁵ <http://t24.com.tr/haber/sayada-calisan-cocuk-isci-haftaligim-200-lira-olursa-mutlu-olurum,447582>

⁶ <https://www.evrensel.net/haber/333260/turkiyeli-sayacilar-anladik-ki-sorun-suriyeliler-degilmis>

Eylem Süreci ve Etkisi

Sayacılar yoğun olarak İstanbul, Adana, Antep, Konya, Manisa ve İzmir'de faaliyet göstermektedirler. 2017 yılının Eylül ayında başlayan grev/iş bırakma eylemlerinin de bu illeri kapsadığı görülmektedir. Türkiye çapında faaliyet gösteren iki sayacı odası bulunmaktadır: İstanbul ve Antep. İzmir'de uzun bir süreden beri çalışmalarına devam eden deri tekstil ve kundura sektörlerindeki işçilerin birlikte yürüttüğü şemsiye bir dernek olduğu bilinmektedir. Dernekteki toplantıların ve çalışmaların süreci kayda değer ölçüde hızlandırdığı tespit edilmiştir. Grev sürecinin başında Adana'da da bir dernek kurulmuştur. Kayseri'de bir dernek kurulması için halen çalışmalar devam etmektedir.

Eylemlilik sürecinin başlangıcını oluşturan ilk iş bırakma eylemi Adana'da 5 Eylül tarihinde gerçekleştirilmiş olup, kısa süre içinde birçok bölgeye yayılmıştır. Adana'yı takip eden şehirler sırasıyla İstanbul ve Antep olmuştur. Adana'da eyleme katılan işçilerin 3 temel talebi olduğu tespit edilmiştir: %25 tek seferlik zam, en az %8 olmak kaydıyla her yılın Ocak ayında zam ve son olarak dini bayramlarda birer çift ayakkabı ikramiyesi. Tek seferlik zam talebinin %25'ten %21'e indirilmesi şartıyla bu üç talep de eylemlerin üçüncü gününde kabul edilmiştir. Öte yandan Adana'daki derneğin eylemlerden sonraki en önemli gündemi sektördeki çalışanların maruz kaldıkları hastalıkların ve yaşadıkları sakatlıkların kanunen meslek hastalığı kategorisine dâhil edilmesidir.

İstanbul özelinde iş bırakma kararı, 5 Ağustos'ta on beş bölge ile müştereken alınmıştır ve fakat Kurban Bayramı sonrasına tehir ettirilerek 18 Eylül'de hayata geçirilmiştir. İstanbul'da bu tarihte yaklaşık 5 bin atölye sahibi ve işçinin katılımıyla yürüyüşler tertip edilmiş ve başta polis müdahalesi ihtimali oluşmasına rağmen daha sonra karşılıklı anlaşmaya varılarak yürüyüş barışçıl şekilde tamamlanmıştır. Görüşmeler büyük ayakkabı firmalarını masaya oturmaya zorlamış ve çok sayıda bölgede istenen oranlarda zamlar elde edilmiştir.

İstanbul'da grev Aymakoop ve Aykosan atölye bölgelerinde yoğunlaşmakla beraber Merter, Güneşli ve Beyazıt'ta da eylemlere katılım gözlenmiştir. Ayakkabı çeşitleri arasında deride %40-%50, imitasyonda %30, sporda %25 zam talep edilmiş ve çoğu işyerinde bu zamlara ulaşılmıştır. Eylemlerde sosyal güvence yoksunluğuna ve gayri-insani çalışma koşullarına vurgu yapılarak kronik hâle gelen sorunların çözümü için devlete çağrı yapılmıştır.

Eylem Süreci ve Etkisi

Eylemlilik sürecinin gözlemlenen en önemli katkısı, işçi lehine etki kabiliyeti yüksek bir pazarlık gücü kazanılması olmuştur. Süreçle birlikte İstanbul'da yarı-resmi hüviyette bir komisyon kurulmuş ve bu komisyon tarafından sektördeki diğer sorunlara dair raporlar hazırlanacağı öğrenilmiştir. Antep ve İstanbul'da bulunan iki sanatkârlar odası ve Ankara'daki federasyon, sektördeki sorunları gündem edebilme kabiliyetinden yoksunken; meşruluğunu grev sürecinden alan İstanbul komisyonu ile İzmir'de bir süredir sahadan çalışmalar yapan, Adana'da ise bu süreçte kurulan iki derneğin büyük şirketler ve resmi yetkililer tarafından da muhatap kabul edildiği görülmüştür.

Eylem sürecinin bir diğer etkisi; bazı Türkiyeli ve Suriyeli sektör çalışanları arasında bir ortak hareket zemini oluşturarak bir takım önyargıları görece yıkmaya başlamış olmasıdır. Ortak sorunlar üzerinden talepler ortaya konarak asgari müşterekte buluşulduğu ve eylemlerde Türkiyeli-Suriyeli işçilerin yer yer birlikte hareket ettiği gözlemlenmiştir.⁷ Öte yandan, Suriyeli işçiler halen çok sayıda yerli işçi tarafından kötü koşulların müsebbibi olarak görülmektedir.

Bu bölümde zikredilen tüm olumlu gelişmelere rağmen, eylemlerle gelen kazanımların işçi ve atölye sahipleri tarafından yeterli görülmediği, tatmin edici bulunmadığı ve yapısal bir takım değişikliklere gidilmeden bu tatminin sağlanamayacağı gözlemlenmiştir.

⁷ <https://www.evrensel.net/haber/333260/turkiyeli-sayacilar-anladik-ki-sorun-suriyeliler-degilmis>

Sonuç ve Öneriler

Denetimsizliğin ve güvencesizliğin çok yaygın olduğu ve çalışma hayatının uğradığı değişim sonucu sorunları gittikçe büyüyen sayacılık sektöründe, işçilerin ve fason atölye sahiplerinin ülke genelinde Sosyal Sigortalar Kanunu ve İş Kanunu'ndan kaynaklanan asgari ücret, çalışma süresi, işçi sağlığı ve iş güvenliği gibi birçok hakları ihlal edilmektedir. 2017 Eylül ayında ülke genelinde birçok şehirde saya işçileri ve atölye sahipleri toplu olarak fiili grev gerçekleştirmiştir. Yaşanan ihlallerin oluşturduğu rahatsızlık ve fiili grev, ülke genelinde bir farkındalık yaratmıştır. Bu farkındalık sayesinde, daha düşük rakamlara çalışmaya razı olmaları ve ücretleri aşağı çekmeleri nedeniyle bu zamana kadar “ekmeğimizi elimizden alanlar” olarak görülen Suriyelilerin süreçle birlikte işçi dayanışmasında kendilerine yer bulabilmeleri mümkün hale gelmiştir. Suriyeli ve Türkiyeli saya işçilerinin dayanışmaları neticesinde Suriyelilere dönük suçlayıcı tutum bir nebze de olsa asıl muhatap olan büyük ayakkabı firmalarına ve devlete yönelik bir itiraz haline gelebilmiştir.

Eylemler sonucunda bir takım kazanımlar elde edilmiş olsa da sektördeki fason yapılanması ve esnek çalışma koşulları nedeniyle tüm işçileri kapsayan ve sektörün sorunlarına tümünden deva olan bir çözüm bulunmuş değildir. Ancak elde edilen kazanımlar, sektöre yerleşmiş köklü hak ihlallerini bir nebze olsun iyileştirmek adına önemli bir adımdır.

Araştırma sonucunda sayacılık sektöründeki işçi sağlığını ihlal eden koşulların, çocuk emeğinin ve emek sömürsünün ortadan kaldırılması için geliştirilen öneriler şunlardır:

1. Yasal düzenlemelerin gözden geçirilmesi,
2. Mevcut yasal düzenlemelere dair uygulamaların kontrollü (işçi mağduriyeti yaratmayacak) bir şekilde denetlenmesi, caydırıcı cezaların uygulanması,
3. Suriyeli işçilerin çalıştığı atölyelere resmi bir hüviyet kazandırılarak denetimlere tâbi tutulması ve 2016/8375 sayılı yönetmelik⁸ kapsamında çalışma izinleri alınmasının teşvik edilmesi,
4. Uzun vadede sendikalaşmanın ve toplu sözleşmenin önünü açacak tedbirlerin uygulanması, kısa vadede ise resmi yetkililer, firma temsilcileri, işçilerin oluşturduğu dernekler ve atölyelerin bağlı bulunduğu odaların belli bir rutin çerçevesinde bir araya gelmesi, standart ücretlerin belirlenerek işçiler ve atölyeler arası rekabetin azaltılması gerekmektedir.

⁸ Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, md.4, 2016

Ek: Görüşmeler

1. Görüşme (Cumali Can / Atölye sahibi - 60 yaş - Aymakoop)

Soru: Ne kadar zamandır meslektesiniz? Nasıl başladınız?

20 yaşında Malatya'da sektöre giriş yaptım. Uzun yıllar orada çalıştım, 2004 yılında İstanbul Gedikpaşa'ya geldim. Oradan da Aymakop'a geldim.

Soru: Mesai ve çalışma koşullarınız nasıl?

Biz imalatçı olarak değil fason olarak çalışıyoruz. İmalatçılar bizim gibi fasonculara malları dağıtıyor. Gruplar halinde çalışıyoruz. Her atölyede farklı sayıda işçi var. Malzemeleri biz karşılıyoruz ve parça başı 5-6 liraya üretim yapıyoruz.

Son 4 yıldır zam yapılmıyor. Elektrik, kira, su, kullandığımız malzemelerin (solüsyon, iplik vs.) fiyatları artarken bizim parça başı ücretler hep sabit kalıyor. Çalışma ruhsatımız var fakat sigortamız yok. Büyük fabrikalar dışında kimsenin sigortası yok.

Çalışma saatimiz yok. Elimizdeki işi bitirmeye yönelik çalışıyoruz. Uzun çalışma saatleri nedeniyle gece atölyede kalan işçi sayısı hayli fazla. Haftanın 6 günü çalışıyoruz ve evimize gidemediğimiz günler oluyor. Bu nedenle bu sektörde aile parçalanması yaygın. İş bulamadığımız aylar oluyor ve ev içinde huzursuzluk oluyor. Çocuklarımızı görecektir vakit bulamıyoruz. Ben buradaki çalışanların belli bir saatten sonra kalmalarını yasakladım. Saat 7 gibi giderler. Yasaklamazsam sırf eve gitmemek için burada kalıyorlar, içiyorlar, aileleri dağılıyor.

Soru: Grev kararı nasıl alındı, siz nasıl katılmaya karar verdiniz, grev sürecini biraz anlatabilir misiniz?

Temmuz ayının başında (5 Temmuz) bir dernek kurma girişimimiz oldu. Fakat bazı arkadaşlar zaten 1969 yılında kurulmuş bir dernek olduğunu ve orasıyla iletişime geçme fikrini öne sürdü. Hem dernek kurma sürecinin masraflı olması hem de herkesin destek olamayacak olması nedeniyle bunu askıya aldık. Sonrasında bir toplantı yapma kararı aldık. Bu toplantıda genel duruma ilişkin konuştuk fakat fikir ayrılıkları vardı ve sonuç çıkmadı.

Daha sonra Eylül ayında (16 Eylül) Aykosan'da bir toplantı yapıldı. Oda üyesi değildik fakat biz de katıldık. Bize de söz verdiler. Buradan 1 hafta iş bırakma kararı çıktı. 19 Eylül'de de iş bırakmaya gittik.

Ek: Görüşmeler

Federasyon aracılığı ile diğer şehirlerle iletişim kurduk. İlk Adana başladı, sonra sırası ile diğer iller geldi ve diğer illerde de iş bırakmalar olacak.

Elde edilen kazanımlar tatmin edici değil. Talep edilen zam ile birlikte yeni rayiç bedeller belirlenecek ve gelecek ay uygulanacak fakat bunlar imalatçıyı da zor durumda bırakacak. Bir anda yüksek fiyat artışı dengesizlik oluşturacak. Bunun yerine kademeli olarak artış olsaydı daha iyi olurdu. Birden artması yerine sürekli düzenli olarak artması gerekiyor. Bunun sürekli bir mantıkla ilerlemesi gerekiyor.

Sektörün %30-35'i iş bıraktı. Bu süreçte odaların güçlü olması gerekiyor. Herkesin oda kaydının yaptırılması gerekiyor. Türkiye'de 2 oda var (İstanbul ve Adana). Ankara'da Federasyon var. Buraların güçlenmesi ve bir ağ kurulması gerekiyor. Çalışma saatlerine devlet tarafından bir standart getirilmesi şart. Bu standart olmadığı için insanlar daha fazla çalışmaya meylediyor. Ayrıca rayiç bedelin standart olması gerekiyor. Standart olmadığı için imalatçılar ucuz iş yapanlarla anlaşılıyor ve piyasayı etkiliyorlar. Önümüzdeki ay rayiç bedeller belirlenmiş olacak.

2.Görüşme (1. Sıya ustası işçi - 38 yaş - Aymakoop)

Soru: Ne kadar zamandır meslektesiniz? Nasıl başladınız?

14 yaşında bu işe başladım ve 24 senedir çalışıyorum. İlk olarak Gedikpaşa'da başladım daha sonra buraya geldim.

Soru: Mesai ve çalışma koşullarınız nasıl?

Sabah 8'den akşam 10-11'e kadar çalışıyoruz. Mesai saati diye bir şey yok, iş kaçta biterse. Hafta sonları da çalışıyoruz. Sigortam yok. Evli değilim fakat evli olanlar eve gidip çocuklarını göremiyorlar. Mesleğimiz çok güzel fakat çalışma şartları kötü. Mesleğimize saygı duyulmuyor. Biz parça başı çalışıyoruz, yalnızca imalatçılar kazanıyor. Biz 5-6 tl'ye diyoruz onlar çok yüksek fiyatlara satıyorlar.

Soru: Grev kararı nasıl alındı, siz nasıl katılmaya karar verdiniz, grev sürecini biraz anlatabilir misiniz?

Ek: Görüşmeler

Oda kaydımız yok fakat öyle bir davet gelirse neden olmasın, kaydoluruz. Bu sektörde fiyat standardının belirlenmesi gerekiyor. Denetimler yapılmadığı için her yerde kaçak atölyeler açılıyor, buraların denetlenmesi şart. Bir dükkân birden fazla atölye olarak çalıştırılıyor ve denetim olmadığı için tespit edilemiyor. Devlet tarafından denetimlerin yapılması gerekiyor. Çalışma ruhsatı olmayan birçok atölye var.

3. Görüşme (2. Saya ustası işçi - 52 yaş - Gedikpaşa)

Soru: Ne zamandır bu sektöredesiniz, geçmişle karşılaştırınca çalışma koşulları sizce nasıl?

Ben 1982'den beri Gedikpaşa'da bu sektörde çalışıyorum. Göçmenler hemen hemen hep vardı burada. 85'te kuzey Iraklılar, 2007'de Bulgarlar geldi. Gedikpaşa'da tezgâhtarların çoğu hala Bulgar mesela. Sektörde koşullar pek değişmedi o zamandan bu zamana.

Buralarda tüm atölyeler sigortasız. Çalışan Suriyelilerin hepsi izin olmadan çalışıyor. Burası patlamaya hazır bir bomba gibi. Suriyelilerden sonra kiralar yükseldi, fiyatlar düştü. Burada çalışanların çoğu evlerini uzak yerlere taşımak zorunda kaldı. Nerede daha iyi iş bulursak o atölyeye geçiyoruz. Ayakkabı çifti başı iş yapıyoruz. Suriyelilerden önce çift başı 6-7 lira alırken şimdi 4-5 liraya düştü.

Burada işçilerin çoğu saat 5'ten sonra içmeye başlıyor çalışabilmek için. Gecesi gündüzü burada geçiyor. Burada mesai diye bir kavram yok. Burada greve giden işyeri neredeyse yok. Ben hiç duymadım. Zaten buralarda olması zor.

Soru: Gedikpaşa'da neden grev olmadı sizce?

Burada Türkmen, Kürt, Türk hepsi ayrı gruplaşıyor ve kendi milliyetçiliğini yapıyor. Birleşip greve gitmek çok zor. Bir araya gelirse çatışmalar zaten. Buralara 5-6 yıldır vergi memuru, maliyeci gelmiyor. Hiçbir şey kontrol edilmiyor. Mesela çaycılar çete gibi zorla çay satıyor, satmasa da para alıyorlar haraç gibi. Bu bile çözülemedi yıllardır. İkitellide dükkân mülkleri atölyecilere ait olduğundan han, çaycı vs. teşkilatı yok. Orası daha düzenli ve kontrollü. O yüzden orada bir yerinden örgütlenmek daha kolay.

Kaynakça

Gökkaya Akyol, Nilay (2016). Ayakkabı İmalatı Yapılan İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Risklerinin Tespiti ve Kimyasal Mazuriyetin Belirlenmesi. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü: Ankara.

Güler Müftüoğlu, Berna (2005). Fason Ekonomisi: Gedikpaşa'da Ayakkabı Üretimi, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Dersimiz, Eğitim-Bilgi-Kültür-Mizah İnternet Sitesi (2017, 12 Ekim)
<http://www.dersimiz.com/meslekler-hakkinda-bilgiler/Sayaci-23205.html> adresinden elde edildi.

Evrensel İnternet Haber Portalı (2017, 12 Ekim)
<https://www.evrensel.net/haber/333260/turkiyeli-sayacilar-anladik-ki-sorun-suriyeliler-degilmis> adresinden elde edildi.

Gazete Duvar İnternet Haber Portalı (2017, 12 Ekim)
<https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2017/09/19/istanbulda-sayacilar-eylemden-ayaga-kalktik-kolay-oturmayiz/> adresinden elde edildi.

T24 İnternet Haber Portalı (2017, 12 Ekim)
<http://t24.com.tr/haber/sayada-calisan-cocuk-isci-haftaligim-200-lira-olursa-mutlu-olurum,447582> adresinden elde edildi.

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik (2016, 11 Ocak), T.C. Resmi Gazete 2016/8375